

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

***Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
09 червня 2022 року***

Суми

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

С69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 10 від 27.06.2022 р.)*

Редакційна колегія:

- А. О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
Є. В. Стеценко – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с.

Збірник містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2022

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

Василюк Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	13
Калаур С.М. ПОТРЕБА ОРГАНІЗАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО ЗАНЕДБАНИМ ПІДЛІТКАМ.....	15
Конончук А.І. ФАКТОРИ ВРАЗЛИВОСТІ СІМ'Ї.....	19
Нагорна Н.С. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ.....	22
Тарануха Т.П., Журба І.О. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В ГРОМАДІ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ У СКЛАДНІ ЖИТТЄВІ ОБСТАВИНИ.....	25
Черкашина Т.В., Василенко О.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	29

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Боєцька А.С., Останіна Н.С. РОЛЬ БАТЬКІВ І УЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ: ВИМОГА ЧАСУ.....	31
Бозовчук Н.В., Лютий В.П. ЧИННИКИ РИЗИКУ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	37

Бондаренко Д.О., Тернова Л.Ю. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ШЛЯХОМ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ.....	40
Бондарєва Ю.Л., Гончаренко О.В. ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ ЯК ОДНА З НАЙЕФЕКТИВНІШИХ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	42
Варава К.В., Веретенко Т.Г. ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	45
Віляєва В.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ У ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	48
Войтко К.М., Останіна Н.С. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	52
Гарбар Д.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ	56
Гиря О.О. ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ.....	60
Головко Д.О., Тернова Л.Ю. ПАТРОНАТНІ СІМ'Ї ТА ДИТЯЧІ БУДИНКИ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	63
Єфремова Г.Л. ВПЛИВ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	65
Зичков А.К., Зичкова В.О. РОБОТА З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РАННЬОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	68
Зінченко Т.В. УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	71
Катеринич А.А., Вайнола Р.Х. ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВТРУЧАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	73

Клочко О.О., Клочко О.М. ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'Ї В УКРАЇНІ.....	76
Кобзар Т.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ....	79
Ковальчук К.В., Єсіна Н.О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..	82
Конончук О.А. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ У ПІДВИЩЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	85
Кухарь С.І., Іонова І.М. ПОНЯТТЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	89
Ладоня А.О, Єсіна Н.О. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї.....	93
Лисюк З.Ф., Лях Т.Л. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ООП.....	97
Лук'янова Д.А., Пономаренко Л.І. ІНТЕГРАЦІЯ ВИХОВНИХ ЗУСИЛЬ СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ.....	101
Макаренко С.Р., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ.....	104
Матяш Д.О., Полякова О.М. ПРИЧИНИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	107
Мельничук О.Р., Петрочко Ж.В. СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ.....	111
Попенака А.С., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ПІДЛІТКОВОГО АЛКОГОЛІЗМУ.....	113

Руденко Н.В., Іонова І.М. СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	117
Сеага Семі ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З АГРЕСИВНИМИ ПІДЛІТКАМИ.....	119
Татаренко О.А., Петрочко Ж.В. ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНІК У ПРОФІЛАКТИЦІ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	122
Чалкова І.Ю., Коленіченко Т.І. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ..	124

Секція 2.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ І КОРЕКЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Андрухова К.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ- ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ КІНОПРОДУКЦІЇ.....	126
Борисюк С.О., Степченко Л.М. ГРУПОВІ ФОРМИ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	131
Воловик А.С., Шевченко Т.Ю. ВИВЧЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ ТА ДІТЯМ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ.....	133
Дем'яненко О.С., Полянничко А.О. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ.....	136
Дрозд І.В., Дуля А.В. «ПРОСТІР ДОБРА І ПІДТРИМКИ»: ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	138
Кошова-Куклішина Л.С., Денисюк О.М. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	141

Красношарпа Ю.О., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	144
Кулик Т., Новгородський Р.Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦЕТЕРАПІЇ В УМОВАХ НІЖИНСЬКОГО ДИТЯЧОГО БУДИНКУ-ІНТЕРНАТУ.....	148
Лісяна А.О., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРБУЛІНГУ ПІДЛІТКІВ В ЗЗСО: АНАЛІЗ ДОСВІДУ.....	152
Луценко О.А. ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ ТА РОБОТИ З БАТЬКАМИ ОБОХ СТАТЕЙ В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЯХ І ГРОМАДАХ.....	156
Прядко Л.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В РОДИНІ.....	160
Сичова В.В., Вакуленко С.М. РАННЄ ВТРУЧАННЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЩО МАЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ.....	162
Тірон В.О., Знобей О.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ КРИЗ.....	165
Хлєбїк С.Р. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	168

Секція 3.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Горчинський Р.А., Лях Т.Л. ОРГАНІЗАЦІЯ ВУЛИЧНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ЯК ДІЄВА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ.....	172
---	-----

Грищук А.О., Рижанова А.О.	
ПРОФІЛАКТИКА ЕЙДЖИЗМУ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗАСОБАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	174
Лехолетова М.М.	
УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	177
Макар Л.М.	
ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДОПОМОГИ БАТЬКАМ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	179
Онищик О.І., Останіна Н.С.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ТА ЇХ БАТЬКІВ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ.....	183
Сорока О.В.	
ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ АРТ-ТЕРАПІЇ У РОБОТІ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	187

Секція 4.

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ І СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Бойко П.В., Полякова О.М.	
ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ОРІЄНТАЦІЮ МОЛОДІ.....	191
Васильєва А.О., Ревко А.М.	
ВПЛИВ РЕКЛАМИ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ДИТИНИ.....	194
Вахно В.Д., Ревко А.М.	
СУТЬ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	196
Волкова А.А., Полякова О.М.	
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	199
Гриценко В.А., Пономаренко Л.І.	
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЖІНКАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї.....	203
Губко В.О., Ревко А.М.	
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У СІМ'Ї ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ.....	207

Драган Ю.О. СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: ПЕРШІ ОСНОВНІ ТЕОРІЇ.....	209
Іванченко Ю.В., Гончаренко О.В. ВРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ..	212
Кавицький О.О., Тернова Л.Ю. ПРОТИДІЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	216
Маняк А.В., Гончаренко О.В. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК.....	218
Москаленко Д.В., Гончаренко О.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДҐРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК В УКРАЇНІ.....	222
Нагорна М.С., Гончаренко О.В. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ.....	226
Пилипенко А.А., Гончаренко О.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	230
Подольська А.Ю., Луценко О.А. ВРАХУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПОТРЕБ ТА ІНТЕРЕСІВ ЖІНОК, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	233
Скіпальська Г.Б., Полівко Г.Б. ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАДАВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	238
Солошенко О.М., Швед О.В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ СЛУЖБИ «102» ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	242

Секція 5.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ

Волошенко М.О.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ..... 246

Гвоздьова У.А., Костіна В.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЄЮ З ПРОФІЛАКТИКИ ПІДЛІТКОВОЇ ЖОРСТОКОСТІ..... 249

Гіленко Д.А.

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ..... 252

Гончаренко О.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ..... 255

Єрмолова А.О., Шевченко Т.С.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ..... 259

Єсіна Н.О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ..... 263

Жаровська О.О., Рижанова А.О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З БАГАТОДІТНИМИ СІМ'ЯМИ В ЗЗСО..... 267

Мисюра Я.В., Лебедик Л.В.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ..... 269

Новицька А.О., Шеплякова І.О.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... 273

Талаш І.О. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОПАНУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЄЮ КОНСУЛЬТУВАННЯ МАЙБУТНІМИ СОЦІАЛЬНИМИ ПЕДАГОГАМИ.....	275
Хижняк Л.М., Хижняк О.В. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СІМЕЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	278

Секція 6.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ КРИЗ

Білько О.П., Шимко і.М. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З КАНДИДАТАМИ ЩОДО СТВОРЕННЯ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Знобей О.В. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	284
Кінаш Л.С., Пономаренко Л.І. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	287
Лесь А.О., Полякова О.М. ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ У ВОЄННИЙ ЧАС.....	291
Мартинюк Я.В. СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДИ.....	294
Олійник М.О., Пономаренко Л.І. ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІТНИХ ГРОМАДЯН.....	298
Останіна Н.С. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	301
Петрочко Ж.В. ТИМЧАСОВЕ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, У СІМ'Ї ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВІЙНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД.....	305

Ромашенко К.Ю., Павлова С.Л., Карпова І.Г. ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	309
Созонова О.І., Останіна Н.С. РОЛЬ БАТЬКІВ У ЗАПОБІГАННІ ВЖИВАННЯ ДІТЬМИ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....	312
Сокол А.О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....	316
Файдюк О.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	319
Якутович О.В., Петрочко Ж.В. НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	323

Список використаних джерел

1. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп. Автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.05. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2009. 22 с.
2. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Укрінформ. URL: <https://bit.ly/3GRee0c>
3. Про волонтерську діяльність : закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
4. Трубнікова О. А. Волонтерство як форма соціальної активності особистості. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. 7, вип. 20. Ч. 2. С. 205-209
5. Чайка І. Ю. Волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2017. Т. 20. № 7(147). С. 72-79.

Калаур Світлана Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ПОТРЕБА ОРГАНІЗАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО ЗАНЕДБАНИМ ПІДЛІТКАМ

У час вагомих змін, що відбулися в Україні через російсько-українську війну 2022 р. соціальна підтримка дітей є надзвичайно вагомим аспектом утвердження незалежності України. У цьому контексті, організовуючи соціальну підтримку підліткам, що належать до категорії соціально занедбаних, соціальний працівник, стикаючись з багатьма больовими точками сучасного українського суспільства, покликаний узяти на себе місію виховання активного, ініціативного, самостійного громадянина, освіченої, культурної людини, дбайливого сім'янина, який здатний до постійного життєвого самовдосконалення. У професійному контексті фахової діяльності соціального працівника ця категорія підлітків має бути належним чином представлена і до такого виду професійної діяльності студентів необхідно цілеспрямовано готувати ще під час навчання у ЗВО.

Наголосимо на тому, що зараз у час широкомасштабних військових дій є нагальна потреба удосконалення соціальної роботи, яка б відповідала європейським вимогам. Підвищення якісного рівня надання соціальних послуг у цілому та надання соціальної підтримки соціально занедбаних підлітків є вагомим завданням реформування

української соціальної сфери у XXI ст. Відзначимо, що професійна діяльність соціальних працівників є доволі багатогранною та засвідчує потребу цілеспрямованої діяльності щодо профілактики таких асоціальних явищ, як бездоглядність, безпритульність, жебракування, алкогольна і наркотична залежність. Нормативні документи загальнодержавного значення (Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», Закони України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх», «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Державна програма подолання дитячої бездоглядності та безпритульності») підкреслюють необхідність посилення соціальної роботи з дітьми, що належать до категорії соціально занедбаних.

Серед головних чинників розв'язання проблем соціально занедбаних підлітків є підвищення якості професійної підтримки цієї категорії клієнтів. Відзначимо, що методичні та практичні питання організації діяльності із соціально занедбанними дітьми досліджували Н. Куб'як [1], Т. Логвиненко [2], М. Фіцула [3], М. Ярошко [4] та ін. Так, на основі узагальнення напрацювань фахівців з'ясовано, що наукова дефініція «соціальна занедбаність» це багатовимірне та багатоаспектне явище, що поєднане численними причинно-наслідковими зв'язками та розглядається у тісних зв'язках із процесами соціалізації, освіти, виховання. Поняття «соціальна занедбаність» у психолого-педагогічному контексті передбачає несформованість у дитини соціальних почуттів, інтересів, умінь і навичок; невідповідність віковим соціальним ролям. Ми дотримуємося позиції, що соціальна занедбаність – це різновид девіантної поведінки як загального поняття, що характеризує негативні, асоціальні прояви у поведінці. Соціальна занедбаність характеризується багатьма негативними проявами у сформованості пізнавальних, моральних, емоційних, вольових якостей неповнолітніх, їх ставленні до оточуючих, суспільства (лінощі, недисциплінованість, грубість, схильність до бійок, озлобленість). Так, соціально занедбані підлітки відстають від своїх ровесників через нерозвинену пам'ять, мислення, вольові та емоційні якості, порушення самооцінки, несформованість навичок самоконтролю. Для них характерні: аморальний стереотип у спілкуванні; соціальна дезадаптація, неусвідомленість свого місця і ролі у соціумі; відчуженість від суспільства, від сім'ї, однолітків.

З методичної точки зору соціальна занедбаність охоплює:

- 1) недостатність загальноосвітніх, соціально-етичних, поведінкових знань, умінь і навичок;
- 2) відставання у загальному розвитку – фізичному, психічному, особистісному;
- 3) неадекватне ставлення до себе та навколишніх.

Основними проявами соціальної занедбаності є нерозвиненість соціально-комунікативних якостей і труднощі в оволодінні соціальними ролями. Науковці [3; 4] виокремлюють чотири стадії розвитку соціальної занедбаності:

– перша стадія (дошкільний вік) виникає в результаті неправильного виховання у сім'ї, надлишку чи нестачі батьківської уваги, конфліктів, відсутності спілкування.

– друга стадія (початкові класи) є наслідком недостатньої психологічної і педагогічної готовності до навчання в школі, з'являються початкові форми негативного ставлення до навколишнього життя (дитячий негативізм);

– третя стадія (молодший підлітковий вік), коли починають проявлятися асоціальні тенденції, схильність до девіантної поведінки;

– четверта стадія (старший підлітковий вік) передбачає, що антисуспільні форми закріплюються і можуть перейти у правопорушення і злочини.

У ході узагальнення наукової літератури виокремлено особистісні, сімейно-побутові та соціальні причини, що призводять до розвитку соціальної занедбаності у підлітків. Зокрема до особистісних факторів віднесено особливості фізіологічної конституції, генотипові риси, тип і властивості темпераменту, акцентуації характеру; до сімейно-побутових належать: низький рівень забезпечення матеріальними благами, рівень педагогічної освіти членів сім'ї, тип батьківсько-дитячих відносин, стиль батьківського виховання, якісний і кількісний склад сім'ї, моральні норми і традиції, які домінують у сім'ї, внутрішньосімейні конфлікти і способи їх вирішення; серед соціальних найвагомішими є найближче оточення з числа однолітків (молодші і старші); випадкові соціальні контакти, соціальні конфлікти.

Наголосимо на тому, що важливу спрямовуючу роль у реалізації змісту соціальної підтримки соціально занедбаних підлітків відіграє дотримання принципів цільової спрямованості, системності, науковості, практичної спрямованості, особистісно орієнтованого підходу, які розглядаємо у якості спрямовуючих положень усієї соціальної роботи з цією категорією клієнтів. Так, у практичній роботі соціального працівника з соціально занедбаними підлітками чільне місце відведено методам виховання, які розглядаємо як шляхи й способи спільної взаємопов'язаної діяльності фахівця і дитини, спрямовані на досягнення виховної мети й вирішення проблеми соціальної занедбаності. До методів формування свідомості належать: приклад, бесіда, диспут, лекція; до методів організації діяльності відносять: громадську думку, вправу, вимогу, організацію суспільно корисної діяльності, використання творчої гри; до методів стимулювання діяльності належить заохочення, покарання та метод «вибуху». Великим позитивним ефектом у роботі з соціально занедбаними підлітками володіє: 1) залучення до колективної

діяльності на основі використання інтерактивних форм роботи; 2) організація індивідуальної роботи; 3) залучення до суспільно корисної праці; 4) використання системи заохочень та покарань; 5) проведення роз'яснювальної роботи у формі індивідуальних профілактико-корекційних бесід.

Зміст профілактично-корекційної роботи з соціально занедбанними підлітками складають заходи щодо надання їм інформації про негативні наслідки протиправних дій, зневаги до здорового способу життя, відмови від культурного проведення дозвілля. З метою профілактики соціальної занедбаності соціальні працівники повинні залучати підлітків до занять спортом, технічною творчістю та художньою самодіяльністю. Великим позитивним ефектом у роботі з соціально занедбанними підлітками володіють розробка різноманітних профілактично-корекційних занять, тренінгів, акцій з профілактики негативних проявів. Важливим елементом соціальної підтримки соціально занедбаних підлітків є робота з батьками, що базується на розробці педагогічного лекторію.

Як показує практика, доцільно для підлітків організувати: спортивні змагання, естафети («Найспритніший та найсильніший», «У здоровому тілі – здоровий дух»); спортивно-розважальні ігри, вікторини, конкурси («Власне Я», «Особлива особистість», «Гойдалка», «Трамвай», «Лідер», «Самоконтроль», «Статуетка»), виховні години. У методичному контексті радимо вибудовувати ігрову діяльність так, щоб вона забезпечувала соціальне навчання у невимушеній формі. Особливо ми звертали увагу проведення з соціально занедбанними підлітками індивідуальних та групових бесід, які були спрямовані на подолання помилкових поглядів і переконань («Відповідальність школярів за свої вчинки», «Твої учнівські права і обов'язки», «Людина без гальм – зіпсована людина»).

У підсумку відзначимо, що чітко й системно організована практична діяльність щодо соціальної підтримки соціально занедбаних підлітків сприяла таким позитивним змінам: підлітки стали більш відповідальні й самокеровані, оволоділи почуттям контролю за свої слова та дії, повірили у свої сили.

Список використаних джерел

1. Куб'як Н. І. *Запобігання педагогічної занедбаності дітей молодшого шкільного віку з дистантних сімей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07. К., 2010. 20 с.*

2. Логвиненко Т. О., Ярошко М. М. *Професійна підготовка до роботи з педагогічно занедбанними підлітками у навчальному процесі педагогічного університету. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Випуск 21. С. 113-117.*

3. Фіцула М. М. *Методика попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів загальноосвітніх шкіл. Ужгород–Тернопіль: Видавництво «Мистецька лінія», 2002. 228 с.*

4. Ярошко М. М. Особливості виховних впливів та педагогічно занедбаних підлітків через інтерактивні форми роботи. Молодь і ринок. 2008. № 7-8 (42-43). С. 148–151.

Конончук Антоніна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Ніжинського державного університету імені Микола Гоголя

ФАКТОРИ ВРАЗЛИВОСТІ СІМ'Ї

Сім'я як соціальний інститут суспільства є надзвичайно чутливим до всіх змін, які у ньому відбуваються. Така чутливість обумовлює процес трансформації сім'ї та сімейних стосунків. Як зазначає Г. Лактіонова, при цьому слід брати до уваги сучасні глобальні тренди, які впродовж останніх десятиліть відбуваються у структурі сім'ї та сімейних відносинах у США, Канаді, абсолютної більшості країн Європи, включаючи Україну, а також національні тенденції, серед яких є як позитивні, так і негативні [4]. Серед останніх варто враховувати, що особливу і складну за структурою групу утворюють сім'ї, які згідно з українським законодавством можуть бути схарактеризовані як сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах і до якої, зокрема, входять представники сімей, які мають низький рівень матеріальних статків; виховують дитину з особливими потребами; один чи обидва з батьків чи інших членів сім'ї зловживають алкоголем; де існує ризик насильства, жорстокого поводження з дитиною; має місце шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, ін. [3].

На сучасному етапі розвитку України пріоритет державної політики спрямовано на забезпечення прав дитини і підтримку сімей з дітьми. У зв'язку з цим буде доцільно визначити фактори, які обумовлюють невиконання сім'єю своїх функцій, що веде до накопичення проблем та потрапляння до переліку вразливих груп населення, які потребують надання соціальних послуг.

Сім'я є окремим об'єктом/суб'єктом соціальної роботи і розглядається науковцями як «мала соціальна група, заснована на офіційному чи громадянському шлюбі або кровному спорідненні, члени якої об'єднані сумісним проживанням і веденням домашнього господарства, виконанням сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними і моральними зобов'язаннями по відношенню одне до одного, родинними традиціями» [1, с. 454]. Розуміння сім'ї вимагає системного підходу з урахуванням структури, цінностей і ціннісних орієнтацій, умов функціонування, сімейних традицій тощо.